ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ ҚАРОРИ

Бухоро тумани

2024 йил 21 май

Бухоро туманлараро иқтисодий суди судья Н.Солиев раислигида, судья ёрдамчиси Б.Турсуновнинг котиблигида, даъвогар вакили Н.Ярашев (ишончнома асосида), жавобгар раҳбари Н.Шароповларнинг иштирокида, даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат Палатаси Бухоро вилоят ҳудудий бошқармасининг, жавобгар "Немат Юсуф-2020" фермер ҳўжалигидан 435.846.573 сўм асосий ҳарз, 55.802.400 сўм жарима ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича ҳўзғатилган иҳтисодий ишни ўз биносида, очиҳ суд мажлисида ҡўриб чиҳиб, ҳуйидагиларни

аниклади:

"WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат Палатаси Бухоро вилоят худудий бошқармаси (бундан буён матнда палата деб юритилади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "Немат Юсуф-2020" фермер хўжалиги (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади)дан 435.846.573 сўм асосий қарз, 55.802.400 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво аризасида келтирилган важларини такрорлаб, қарздорликни тўлаб бериш тўғрисида жавобгарга бир неча бор оғзаки огоҳлантиришлар берилганлигини, бироқ қарздорлик бугунги кунгача бартараф этилмаганлигини маълум қилиб, даъво талабини қувватлаб, уни тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар рахбари, даъво аризасига нисбатан эътирози йўклигини, шу йилги хосилдан қарздорликни қоплаб беришини билдириб, қонуний енгиллик беришни сўради.

Суд, иш ҳужжатларини ўрганиб чиқиб, даъвогарнинг тушунтиришларини тинглаб, қуйидагиларга асосан даъвони қисман қаноатлантиришни, қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни, суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топади.

Суд мухокамаси ва иш хужжатларидан аникланишича, даъвогар (шартнома матнида "Тайёрловчи") ва жавобгар (шартнома матнида "Хўжалик") ўртасида 2023 йил 16 январь кунида №263-сонли "Пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш хамда харид килиш бўйича фьючерс (контрактация) шартнома"си тузилган.

Тарафлар ўртасида тузилган контрактация шартномаси шартларига кўра, Хўжалик Тайёрловчига 40 тонна пахта хом ашёси етказиб бериши, Тайёрловчи эса Хўжаликни сифатли уруғлик билан таъминлаш, махсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлашни ўз зиммасига олган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддаси биринчиучинчи қисмларига кўра, ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя қилишга ҳақли.

Хар кимга ўз хукук ва эркинликларини суд оркали химоя килиш, давлат органларининг хамда бошка ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг конунга хилоф карорлари, харакатлари ва харакатсизлиги устидан судга шикоят килиш хукуки кафолатланади.

Хар кимга бузилган ҳуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда ҳолис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 130-моддаси биринчи қисмида Ўзбекистон Республикасида одил судлов фақат суд томонидан амалга оширилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (матнда ФК деб юритилади) 234-моддаси иккинчи қисмига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 465-моддасига мувофик, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ёки у мажбурият моҳиятидан келиб чиқмаса, контрактация шартномасига нисбатан маҳсулот етказиб бериш шартномаси тўғрисидаги қоидалар, тегишли ҳолларда эса давлат эҳтиёжлари учун товарлар етказиб беришга доир давлат контракти тўғрисидаги қоидалар қўлланади.

Шартноманинг 4.2-бандига кўра, тайёрловчи хўжаликка (уруғлик ҳамда йиғим — терим мавсуми учун керакли моддий-техник русурслар қийматини ҳисобга олган ҳолда) маҳсулот қийматининг 60 фоизи миқдоригача бўнак (аванс) маблағларини ойма-ой тўлаб беради.

Даъво аризаси ва иш хужжатларига кўра, даъвогар жавобгарга 570.625.184 сўмга тенг бўлган маблағ ва бошқа моддий бойликларни ажратиб берган, хозирги кунда жавобгарнинг қолган жами қарздорлиги 435.846.573 сўм асосий қарзни, 55.802.400 сўм жаримани ташкил қилади. Мазкур қарздорликни қоплаш ҳақида юборилган талабнома жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Даъвогарнинг даъво аризасида 2023 йил 23 декабрь холатида жавобгарнинг даъвогар олдида (2023 йил январь ойидан 2023 йил декабрь

ойигача) жами 435.846.573 сўм асосий қарз ва 55.802.400 сўм жарима қарздорлиги мавжудлиги кўрсатилган.

Шунингдек, даъвогар топширилмаган пахта хом ашёси махсулоти кийматининг 30 фоизи микдорида, 55.802.400 сўм жарима хисоблаб, уни ундиришни сўраган. Даъвогар жаримани тўгри хисоблаган.

Бинобарин, тарафлар ўртасида тузилган контрактация шартномасининг 1.2-бандида Хўжалик 40 тонна пахта хом ашёси топшириши, шартноманинг 5.2-бандида Хўжаликнинг махсулотни топширишдан асоссиз бўйин товлаганда, топширилмаган махсулот қийматининг 30 фоизи микдорида жарима тўлаши белгиланган. Жавобгар томонидан даъвогарга мазкур шартнома бўйича пахта хом ашёси топширилмаган.

Мазкур банд талабларини инобатга олиб, даъвогар томонидан жарима тўғри ҳисобланган.

ФК 333-моддасининг биринчи қисмига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда, мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

ФКнинг 326-моддасига мувофик агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш окибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак. Суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Республикаси **Узбекистон** Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик қонун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида" 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 4-банди биринчи ва иккинчи қисмларида, ФКнинг 326-моддасига мувофик суд карздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий ахволини, шунингдек манфаатларини эътиборга олиб, неустойка кредиторнинг камайтиришга хакли эканлиги, шу билан бирга неустойканинг энг кам микдори ФКнинг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар микдоридан кам бўлмаслиги лозимлигини эътиборга олишлари тўғрисида судларга тушунтириш берилган.

Суд, қайд этилганлардан келиб чиқиб, мажбуриятнинг бузилиши билан неустойка миқдори номутаносиблигини, даъвогар томонидан қарздорликни ундириш чоралари узоқ муддат давомида кўрилмаганлигини, кредиторнинг манфаатларини, тарафларнинг мулкий ахволини, мажбуриятни бажариш ҳам жавобгар томонидан кечиктирилганлигини инобатга олиб, даъвонинг пеня ундириш талабини тўлик, жарима ундириш талабини қисман, яъни 20.000.000 сўмга қаноатлантиришни, қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

Шу сабабли суд, даъвонинг асосий қарзни ундириш қисмини тўлиқ, жарима ундириш қисмини қисман қаноатлантиришни лозим топди.

ИПК 118-моддасининг биринчи қисмига кўра суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

"Давлат божи тўғрисида" ги Ўзбекистон Республикаси қонуни билан тасдиқланган "Давлат божи ставкаларининг микдорлари" 2-бандининг "а" кичик бандига кўра мазкур талаб бўйича даъво бахосининг 2 фоизи микдорида, бирок базавий хисоблаш микдорининг бир бараваридан кам бўлмаган микдорда давлат божи тўланиши лозим.

Суд, даъво қисман қаноатлантирилганлиги сабабли суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Юқоридагиларга кўра, ИПКнинг 118, 128, 170, 176-179, 180 ва 186моддаларини қўллаб суд,

қарор қилди:

Даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "Немат Юсуф-2020" фермер хўжалигидан даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 435.846.573 сўм асосий қарз, 20.000.000 сўм жарима хамда олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъво аризасининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "Немат Юсуф-2020" фермер хўжалигидан Республика бюджетига 9.832.980 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан шу суд орқали Бухоро вилоят судига ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ой ичида апелляция тартибида, олти ой муддат ичида кассация тартибида шикояти бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья Н.Солиев

